سنتز تک مرحلهای هتروسیکلهای نوین دیهیدروکینولون-کومارین در حضور کاتالیست ZnBr₂

مصطفی کیامهر * ⁺، لیلا محمدخانی، رضا صفری گروه شیمی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه قم، قم، ایران

> بهزاد جعفری، پیتر لانگر • انستیتو شیمی، دانشگاه روستوک، روستوک، آلمان

چکیده: ترکیبهای دارای بخش کومارینی و ۴٬۳–دی هیا رو کینولونی، ویژگی های زیستی و دارویی متنوعی دارنا. از جمله ویژگی های ضد سرطان، ضد بسته شدن رگ های خونی و ضد HIV برای آن ها گزارش شده است. تهیه مولکول های هیریدی با ترکیب کردن فارماکوفورهای شناخته شده برای توسعه طیف گسترده ای از اسکلت های دارویی نوین که به صورت بالقوه می توانند داروهای با ویژگی های بهتری باشند، از اهمیت بالایی برخوردار است. در این پژوهش تعدادی از هتروسیکل های نوین چهار و پنج حلقه ای ۳۰۴-دی هیدرو کینولون های متصل به تتراهیا در پیرانو کومارین و تتراهیا در پیرانو آلفا - پیرون با واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز - آلدر مشتق های ۸-آکریل آنترانیل آلدهید با ۴-هیدرو کسی کومارین و آلفا-پیرون (۴-هیدرو کسی-۶-متیل-۲۲ - پیران-۲-اون) در حضور ۵۰ درصد مولی 2nBr بعنوان کاتالیستی ارزان و ملایم در دمای بازروانی حلال استیک اسید در یک مرحله سنتر شدند. همه فراورده ها بازده بسیار خوب و همچنین ناحیه گزینی و فضاگزینی در خشان به دست آمدند.

واژه های کلیدی: کاتالیست ZnBr2؛ کومارین؛ ۴،۳-دی هیدرو کینولون؛ واکنش هترو دیلز ـ آلدر.

KEYWORDS: ZnBr2 catalyst; Coumarin; 3,4-Dihydroquinolone; Hetero Diels-Alder reaction.

مقدمه

ضد تومور و سرطان، ضد التهاب، ضد جهشهای ژنی و DNA، ضد تجمع پلاکتهای خونی، ضد رشد باکتری، حشره کشها و ویژگیهای ضد لختگی میباشند [۵]. برای نمونه، کربو کرومن ۱ سالها برای جلوگیری از بسته شدن رگهای خونی به کار میرفت. ترکیب نووابیوسین ۲ خاصیت آنتی بیوتیک [۶] و ترکیب آکروکارپین B (۳) فعالیت ضد سرطانی از خود نشان میدهند [۷]. ترکیب سسلین ۴ و برخی کومارینهای چند حلقه ای مانند کومارین و مشتقهای آن به طور گسترده در ترکیبهای دارویی و زیستی وجود دارند و به این دلیل اسکلتهای هتروسیکلی مهمی به حساب میآیند [۳–۱]. این ترکیبها به عنوان خوشبوکننده، دارو، افزودنی مجاز خوراکی و آرایشی، مواد شیمیایی مورد نیاز در کشاورزی، عامل شفاف کننده نوری، منتشرکننده فلورسانس و لیزر رنگی مورد استفاده قرار می گیرند [۴]. مشتقهای کومارین دارای ویژگیهای زیستی از جمله ضد خواب، ضد ویروس و قارچ،

• نشانی دیگر: انستیتو کاتالیست لایپریک، دانشگاه روستوک، روستوک، آلمان

*عهده دار مکاتبات

⁺E-mail: mkiamehr@yahoo.com , m.kiamehr@qom.ac.ir

علمی _ پژوهشی



شکل ۱-ساختار برخی از ترکیبهای دارای فعالیت بیولوژیکی و دارویی که اسکلت کومارین یا ۴،۳-دی هیدروکینولون دارند.

کالانولید A (۵) که از گونههای گیاهی جداسازی شدهاند، دارای فعالیت ضد HIV هستند (شکل ۱) [۸]. از سوی دیگر اسکلت ۴،۳-دی هیدروکینولون در ساختار تعداد زیادی از داروهای طبیعی و سنتزى يافت مىشود [٩-١١]. ألكوكسىدىهيدروكينولونهاي ساده، هسته اصلی داروهای تجاری از جمله کارتولول ۶ [۱۲]، سیلوستازول ۷ [۱۳] و آریپیپرازول ۸ [۱۴] را تشکیل میدهند. تعداد زیادی از دی هیدرو کینولون های استخلاف شده در موقعیت ۳ و ۴ دارای فعالیت مهارکنندگی فسفودی استراز، بیماری های قلبی و ضد التهاب هستند [۱۸ _ ۱۵]. روشهای گوناگونی برای سنتز دی هیدرو کینولون های استخلاف شده در موقعیت ۳ و ۴ وجود دارد. روشهایی مانند: حلقه زایی فریدلندر/فریدل _ کرافتس [۱۹]، واكنش اسكراپ _ دوبنر _ فان ميلر [٢٠]، حلقه زايي همراه با اکسایش [۲۱]، واکنشهای رادیکالی [۲۲]، حلقه زایی نوری [۲۳] و واکنش کاتالیز شده با رودیوم [۲۴] تاکنون گزارش شده اند. با وجود کارایی، بیشتر واکنشهای گزارش شده چند مرحلهای بوده و مناسب سنتز ترکیبهای چند حلقهای دیهیدروکینولونهای متصل در موفقیت ۳ و ۴ با هتروسیکل های مهم دیگر نیستند.

از دو دهه گذشته اهمیت سنتز مولکولهای هیبریدی با ترکیب کردن فارماکوفورهای شناخته شده برای توسعه طیف متنوعی از اسکلتهای دارویی که به صورت بالقوه میتوانند داروهای با ویژگیهای بالاتری باشند، مورد توجه قرار گرفته است [۲۵،۲۶]. همچنین در دهه گذشته به طور گسترده واکنشهای درون مولکولی هترو دیلز _ آلدر به دلیل صرفه اقتصادی و کنترل فضایی برای سنتز ترکیبهای هتروسیکل، به خصوص فراوردههای طبیعی مورداستفاده

بوده است [۳۰ _ ۲۷]. این واکنش ها اجازه ی تشکیل دو یا چند حلقه را در یک مرحله میدهند. در این میان، واکنشهای پیاپی ناوناگل هترو دیلز-آلدر یک فرایند بسیار کارآمد، بهخصوص در زمینهی سنتز هتروسیکلها و فراوردههای طبیعی است [۳۳ ـ ۳۱]. تیتزه و همکاران بهطور گسترده از این واکنشها برای سنتز ترکیبهای چند حلقهای شامل حلقه پیران با استفاده از آلدهیدهای آلیفاتیک و آروماتیک غیر اشباع با ترکیبهای ۳،۱ –دیکربونیلهای گوناگون استفاده کردهاند [۳۴–۳۴]. خوشخولق و همکاران نیز توسط واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز –آلدر از مشتقهای 0- پروپاژیل سالیسیل آلدهید، ترکیبهای چند حلقهای دارای پیران را سنتز نمودهاند [۳۹_۳۷]. م*قدم و همکاران*، از واکنش پیایی ناوناگل هترو دیلز _ آلدر مشتقهای آکریل سالیسیل آلدهید برای سنتز ترکیبهای چند حلقهای دارای بخش کومارینی استفاده نمودهاند [۴۱، ۴۰]. همچنین قندی *و همکاران* از واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز _ اَلدر برای سنتز ترکیبهای چندحلقه ای دارای بخش بنزوسولتون و بنزوسولتام استفاده کرده اند [۴۴ ـ ۴۲]. همچنین به تازگی واکنش ناوناگل هترو دیلز-آلدر برای سنتز ترکیبهای چند حلقهای دارای بخش ۴،۳- دی هیدروکینولونی در آزمایشگاه ما مورد استفاده قرار گرفته است [۴۵]. با توجه به اهمیت زیستی ساختار کومارین و ۴،۳-دی هیدرو کینولون، در این پژوهش از واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز _ آلدر برای سنتز هتروسیکلهای نوینی از کومارین _ دی-هیدروکینولون با روشی تک مرحلهای و مستقیم ارایه شده است. ترکیبهای نوین ساخته شده بسیار مورد توجه بوده و می توانند عامل تغییرهای مهمی در ویژگیهای دارویی اسکلتهای کومارینی

و ۴،۳–دی هیدرو کینولونی شده و باعث به وجود آمدن دسته نوینی از ترکیب های فعال دارویی شوند.

بخش تجربي

مواد شیمیایی و دستگاهها

مواد اولیه مورد نیاز و حلالهای به کار رفته برای انجام واکنشها از شرکتهای Sigma ،Aldrich ،Fluka و Merck تهیه شده و بدون خالص سازی مورد استفاده قرار گرفتند. ترکیب N-آکریل آنترانیل آلدهید ۱۰ از روش گزارش شده، طی سه مرحله از کینولین سنتز شده است [۴۵، ۴۶]. برای پیگیری روند واکنش از روش كروماتوگرافى لايه نازك (TLC) با صفحههاى آلومينيومى و سيليكاژل 60 F254 و همچنين لامپ فرابنفش استفاده شده است. دمای ذوب فراورده ها با استفاده از دستگاه Electrothermal 9200 در لوله مویین اندازه گیری شد. طیف HNMR و DEPT 135، ¹³CNMR به ترتيب با دستگاههايي با فرکانس (250, 300 MHz) و (62/5, 75 MHz) ثبت شده است. طيف NMR در حلال CDCl₃ و در حضور TMS به عنوان استاندارد داخلی ثبت شد. خالص سازی فراوردهها به وسیله صفحههای كروماتوگرافى لايه ضخيم (plate) پوشيده شده توسط سيليكاژل (MS) صورت گرفت. اطلاعات طيفسنجي جرمي (MS) به وسيلهى دستگاه يونيزاسيون الكترونى (EI, 70 ev) به دست أمد.

روش عمومی سنتز هتروسیکلهای چهار و پنج حلقهای ۴،۳-دی هیدروکینولونهای متصل به تتراهیدروپیرانوکومارین و آلفا ـ پیرون

۸/۰ میلی مول ترکیب ۴ – هیدروکسی کومارین ۹**۵** یا آلفا – پیرون (۴ – هیدروکسی – ۶ – متیل – ۲۲ – پیران – ۲ – اون) **۹** N – آکریل آنترانیل آلدهید **۱** (۵/۰ میلی مول) و ۲/۱۰ میلی مول کاتالیست ZnBr₂ در ۵ میلی لیتر حلال استیک اسید به مدت ۴ ساعت در شرایط بازروانی با همزن مغناطیسی همزده شد. پس از کامل شدن واکنش که با TLC قابل بررسی است، مخلوط واکنش تا دمای اتاق سرد شده و با افزودن ۲۰ میلی لیتر آب یخ، رسوب تشکیل شد. رسوب جامد به دست آمده صاف و با آب مقطر شستشو و در هوای آزاد خشک شد. سپس بر روی صفحه کروماتوگرافی لایه ضخیم با استفاده از حلال پترولیوم اتر – اتیل استات (۱:۲) فراوردههای موردنظر با بازده خوب تخلیص شدند.

دادههای طیفی برخی از فرآوردهها

(6bS*,14aS*)-2-methyl-14,14adihydrochromeno [3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinolone-1,7(2H,6bH)-Yellow solid, mp 191–193 °C, yield dione (11a): 92%. ¹HNMR (300 MHz, CDCl₃): δ 3.20-3.29 (1H, m, H_b), 3.42 (3H, s, NCH₃), 4.13 (1H, m, H_a), 4.55 $(1H, d, J = 4.3 \text{ Hz}, H_c), 4.54-4.60 (1H, m, H_R^2), 7.01-$ 7.04 (1H, m, Ar-H), 7.09 (1H, dd, J = 7.5, 0.9 Hz, Ar-H), 7.16-7.39 (4H, m, Ar-H), 7.58 (1H, td, J = 8.5, 1.5 Hz, Ar-H), 7.79 (1H, dd, *J* = 8.0, 1.5 Hz, Ar-H); ¹³CNMR (75 MHz, CDCl₃): δ 30.1 (NCH₃), 30.9 (CH), 40.2 (CH), 63.8 (OCH₂), 99.8 (C), 114.4 (C), 115.1 (CH), 116.7 (CH), 122.8 (CH), 122.9 (CH), 124.1 (CH), 125.3 (C), 128.2 (CH), 129.6 (CH), 132.4 (CH), 137.0 (C), 152.8 (C), 160.5 (C), 163.0 (COO), 166.9 (CON). HRMS (ESI): calcd for C₂₀H₁₅NO₄ (M⁺) 333.0996, found 333.0992.

(6bS*,14R*,14aS*)-2,14-dimethyl-14,14a-

dihydrochromeno [3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinoline-1,7(2H,6bH)-dione (11b): Yellow solid, mp 199–201 °C, yield 95%. ¹HNMR (250 MHz, CDCl₃): δ 1.57 $(3H, d, J = 6.3 Hz, CH_3), 2.87 (1H, dd, J = 10.4, 4.9)$ Hz, H_b), 3.44 (3H, s, NCH₃), 4.31 (1H, qd, *J* = 10.6, 6.3 Hz, H_a), 4.57 (1H, d, J = 4.8 Hz, H_c), 7.00-7.13 (2H, m, Ar-H), 7.21-7.36 (4H, m, Ar-H), 7.58 (1H, td, J = 8.5, 1.5 Hz, Ar-H), 7.80 (1H, dd, J = 7.9, 1.4 Hz, Ar-H); ¹³CNMR (62.5 MHz, CDCl₃): δ 19.0 (CH₃), 30.1 (NCH₃), 31.7 (CH), 46.2 (CH), 70.6 (OCH), 99.6 (C), 115.2 (CH), 115.9 (C), 116.7 (CH), 122.8 (CH), 124.0 (CH), 124.1 (CH), 126.4 (C), 128.1 (CH), 129.0 (CH), 132.3 (CH), 138.1 (C), 153.0 (C), 160.4 (C), 163.0 (COO), 166.8 (CON). HRMS (ESI): calcd for C₂₁H₁₇NO₄ (M⁺) 347.1152, found 347.1151.

$(6bS^*, 14aS^*)$ -2-ethyl-14, 14a-dihydrochromeno [3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinoline-1,7(2H,6bH)dione (**11c**): Yellow solid, mp 198–200 °C, yield 90%. ¹HNMR (300 MHz, CDCl₃): δ 1.28 (3H, t, J =7.1 Hz, CH₃), 3.22 (1H, ddd, J = 11.6, 4.9, 4.3 Hz, H_b), 3.97-4.15 (3H, m, NCH₂, H_a), 4.53-4.59 (2H, m, H_c, H_R²), 7.02-7.19 (3H, m, Ar-H), 7.26-7.32 (2H, m, Ar-H), 7.38 (1H, d, J = 8.5 Hz, Ar-H), 7.58 (1H, td,

 $(6R^*, 6aS^*, 12bS^*)$ -3,6,8trimethyl -6,6a-[3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinolinedihydropyrano 1,7(8H,12bH)-dione (11f): Yellow solid, mp 150-152 °C, yield 95%. ¹HNMR (300 MHz, CDCl₃): δ 1.42 (3H, d, J = 6.3 Hz, CH₃), 2.26 (3H, s, CH₃), 2.74 $(1H, dd, J = 10.3, 5.0 Hz, H_b), 3.40 (3H, s, NCH_3),$ 4.12 (1H, qd, J = 10.8, 6.3 Hz, H_a), 4.38 (1H, d, J =4.9 Hz, Hc), 5.81 (1H, s, Ar-H), 6.97-7.11 (3H, m, Ar-H), 7.23-7.29 (1H, m, Ar-H); ¹³CNMR (75 MHz, CDCl₃): δ 18.9 (CH₃), 19.9 (CH₃), 30.1 (NCH₃), 31.1 (CH), 46.2 (CH), 70.1 (OCH), 96.9 (C), 100.1 (CH), 115.2 (CH), 124.0 (CH), 126.4 (C), 128.0 (CH), 129.0 (CH), 138.1 (C), 161.9 (C), 164.9 (C), 165.2 (COO), 167.0 (CON). HRMS (ESI): calcd for C₁₈H₁₇NO₄ (M⁺) 311.1152, found 311.1153.

($6aS^*, 12bS^*$) -8- ethyl -3- methyl -6,6adihydropyrano [3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinoline-1,7(8H,12bH)-dione (**11g**): Yellow solid, mp 147– 179 °C, yield 85%. ¹HNMR (300 MHz, CDCl₃): δ 1.28 (3H, t, J = 7.1 Hz, CH₃), 2.17 (3H, s, CH₃), 3.22 (1H, m, H_b), 3.97-4.15 (3H, m, NCH₂, H_a), 4.53-4.59 (2H, m, H_c, H_R²), 5.18 (1H, s, Ar-H), 7.02-7.29 (4H, m, Ar-H); ¹³CNMR (75 MHz, CDCl₃): δ 12.7 (CH₃), 19.8 (CH₃), 30.3 (CH), 37.5 (NCH₂), 40.2 (CH), 63.3 (OCH₂), 97.2 (C), 100.2 (CH), 115.0 (CH), 123.9 (CH), 126.8 (C), 128.1 (CH), 129.3 (CH), 136.9 (C), 161.9 (C), 165.0 (C), 165.2 (COO), 166.4 (CON). HRMS (ESI): calcd for C₁₈H₁₇NO₄ (M+) 311.1152, found 311.1150.

(6*R**,6*a*S*,12*b*S*) -8- ethyl -3,6- dimethyl-6,6*a*dihydropyrano [3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinolone-1,7(8*H*,12*b*H)-dione (**11h**): Yellow solid, mp 159– 161 °C, yield 90%. ¹HNMR (300 MHz, CDCl₃): δ 1.26 (3H, t, *J* = 7.1 Hz, CH₃), 1.42 (3H, d, *J* = 6.3 Hz, CH₃), 2.26 (3H, s, CH₃), 2.71 (1H, dd, *J* = 10.4, 4.9 Hz, H_b), 3.91-4.16 (3H, m, NCH₂, H_a), 4.37 (1H, d, *J* = 4.7 Hz, H_c), 5.81 (1H, s, Ar-H), 7.00-7.10 (3H, m, Ar-H), 7.22-7.27 (1H, m, Ar-H); ¹³CNMR (75 MHz, CDCl₃): δ 12.8 (CH₃), 18.8 (CH₃), 19.9 (CH₃), 31.2 (CH), 37.7 (NCH₂), 46.2 (CH), 70.1 (OCH), 97.1 (C), 100.1 (CH), 115.0 (CH), 123.9 (CH), 126.8 (C), 128.0 (CH), 129.3 (CH), 136.9 (C), 161.9 (C), 165.0 (C), J = 8.8, 1.6 Hz, Ar-H), 7.79 (1H, dd, J = 7.9, 1.4 Hz, Ar-H); ¹³CNMR (75 MHz, CDCl₃): δ 12.7 (CH₃), 30.9 (CH), 37.5 (NCH₂), 40.2 (CH), 63.8 (OCH₂), 99.9 (C), 115.1 (C), 115.2 (CH), 116.7 (CH), 122.9 (CH), 124.0 (CH), 124.1 (CH), 125.7 (C), 128.2 (CH), 129.8 (CH), 132.4 (CH), 136.9 (C), 152.8 (C), 160.5 (C), 163.1 (COO), 166.2 (CON). HRMS (ESI): calcd for C₂₁H₁₇NO₄ (M⁺) 347.1152, found 347.1152.

(6bS*,14R*,14aS*) -2- ethyl -14- methyl-14,14adihydrochromeno [3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinoline-1,7(2H,6bH)-dione (11d): Yellow solid, mp 206-208 °C, yield 88%. ¹HNMR (300 MHz, CDCl₃): δ 1.28 $(3H, t, J = 7.1 Hz, CH_3), 1.56 (3H, d, J = 6.3 Hz,$ CH₃), 2.83 (1H, dd, J = 10.5, 4.8 Hz, H_b), 3.94-4.17 $(2H, m, NCH_2), 4.30 (1H, qd, J = 10.3, 6.3 Hz, H_a),$ 4.55 (1H, d, J = 4.5 Hz, H_c), 6.99-7.39 (6H, m, Ar-H), 7.58 (1H, td, J = 8.5, 1.3 Hz, Ar-H), 7.80 (1H, dd, J = 7.8, 1.3 Hz, Ar-H); ¹³CNMR (75 MHz, CDCl₃): δ 12.8 (CH₃), 18.9 (CH₃), 31.8 (CH), 37.7 (NCH₂), 46.2 (CH), 70.6 (OCH), 99.8 (C), 115.1 (C), 115.2 (CH), 116.8 (CH), 122.8 (CH), 123.9 (CH), 124.1 (CH), 126.8 (C), 128.2 (CH), 129.3 (CH), 132.3 (CH), 137.0 (C), 153.0 (C), 160.5 (C), 163.2 (COO), 166.3 (CON). HRMS (ESI): calcd for C₂₂H₁₉NO₄ (M+H) 362.1387, found 362.1387.

(6aS*,12bS*)-3,8-dimethyl-6,6a-dihydropyrano [3',4':5,6]pyrano[3,4-c]quinoline-1,7(8H,12bH)dione (11e): Yellow solid, mp 144-146 °C, yield 93%. ¹HNMR (300 MHz, CDCl₃): δ 2.26 (3H, s, CH₃), 3.12 (1H, ddd, J = 11.4, 5.1, 4.2 Hz, H_b), 3.33 (3H, s, NCH₃), 3.95 (1H, m, H_a), 4.29-4.33 (2H, m, H_c , H_R^2), 5.82 (1H, s, Ar-H), 6.98 (1H, dd, J = 8.1, 0.6 Hz, Ar-H), 7.07 (1H, dt, *J* = 7.5, 0.9 Hz, Ar-H), 7.15-7.18 (1H, m, Ar-H), 7.26-7.30 (1H, m, Ar-H); ¹³CNMR (75 MHz, CDCl₃): δ 30.0 (CH₃), 30.3 (NCH₃), 38.0 (CH), 40.2 (CH), 60.5 (OCH₂), 97.1 (C), 100.1 (CH), 115.0 (CH), 124.1 (CH), 125.3 (C), 128.1 (CH), 129.3 (CH), 135.8 (C), 161.9 (C), 163.8 (C), 164.8 (COO), 169.2 (CON). HRMS (ESI): calcd for $C_{17}H_{15}NO_4$ (M⁺) 297.0996, found 297.0993.



شکل ۲_ هتروسیکلهای چهار و پنج حلقهای ۴،۳-دی هیدروکینولون های متصل به تتراهیدروپیرانوکومارین و آلفا-پیرون.

165.2 (COO), 166.4 (CON). HRMS (ESI): calcd for C₁₉H₁₉NO₄ (M+H) 326.1387, found 326.1385.

نتيجهها و بحث

نخست به منظور بهینه سازی شرایط واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز _ آلدر، ترکیبهای **۹۹** و **۹۰۱** به عنوان مدل انتخاب شدند. اثر حلال، کاتالیست و دما بر بازده واکنش مورد بررسی قرار گرفت، نتیجههای این آزمایشها در جدول ۱ خلاصه شده است. نخست آب، استونیتریل، متانول و اتانول به عنوان حلال مورد استفاده قرار گرفتند. در شرایط بازروانی و بدون کاتالیست برای مدت ۲۴ ساعت، فراورده با بازدههای ۱۲ تا ۲۸ درصد تولید شد (شماره ۴ – ۱). سپس اثر کاتالیستهای گوناگون اسید لوئیس و باز لوئیس در حلال اتانول و شرایط بازروانی در مدت ۲۴ ساعت، مورد بررسی قرار گرفتند (شماره ۸–۵). بالاترین بازده واکنش، در حضور کاتالیست ی

و به مقدار ۵۴٪ بهدست آمد (شماره ۷). تکرار واکنش شماره ۱، در حضور کاتالیست ZnBr₂، بازده واکنش را به ۲۸٪ افزایش داد (شماره ۹). استفاده از حلال استیک اسید در حضور کاتالیست ZnBr₂، زمان واکنش را به مقدار چشمگیری کاهش (۴ ساعت)، و بازده فراورده را به ۲۹٪ افزایش داد (شماره ۱۰). شایان ذکر است، بازده واکنش با کاهش مقدار کاتالیست ZnBr₂ به ۵۰٪ مولی تغییری نکرد، ولی با کاهش آن به ۳۰٪ مولی، بازده واکنش به ۶۸٪ کاهش یافت (شماره ۱۲ – ۱۰، جدول ۱). همچنین واکنش در شرایط بازروانی استیک اسید و در عدم حضور کاتالیست ZnBr₂ و در حضور بازروانی استیک اسید و در عدم حضور کاتالیست ZnBr₂ و در حضور از زمانی است که از کاتالیست اسید لوئیس ZnBr استفاده شده از زمانی است که از کاتالیست اسید لوئیس زاده بسیار کم تر است (شماره ۱۴ – ۱۳، جدول ۱). شایان ذکر است که در همه ناحیه گزین و با فضاگزینی سیس تولید می شود.

همان گونه که در جدول ۲ قابل دیدن است، با استفاده از **۹a-b** شرایط بهینه واکنش (جدول ۱، شماره ۱۱)، ترکیبهای **۹-a-d** با مشتقهای گوناگون *N*–آکریل آنترانیل آلدهیدهای **۱۰**ه۰ وارد واکنش شده و فراوردهی مورد نظر با بازده بسیار خوب تا درخشان تولید شدهاند.

مکانیسم پیشنهادی برای سنتز فراوردههای ناحیه گزین و فضاگزین ۱۱ در شکل ۳ آمده است. ابتدا آلدهید ۱۰ که با کاتالیزگر ZnBr2 فعال شده است با ترکیب ۹ وارد واکنش ناوناگل شده

		· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·			
	OH OH 9a	+) 	H H H H H H H H H H H H H H H H H H H	
بازده (٪)*	زما <i>ن</i> (h)	دما ($^{ m o}{ m C}$)	حلال	كاتاليست (مول-درصد)	شماره
۱۵	74)	آب	-	١
۲.	74	٨٢	استونيتريل	-	٢
١٢	74	۶۵	متانول	-	٣
۲۸	74	٧٩	اتانول	_	۴
٣۴	74	٧٩	اتانول	ZnO (100)	۵
۴۷	74	٧٩	اتانول	ZnCl ₂ (100)	۶
۵۴	74	۲۹	اتانول	ZnBr ₂ (100)	٧
-	74	۲۹	اتانول	N(Et) ₃	٨
۲۸	74)	آب	ZnBr ₂ (100)	٩
٩٢	۴	۱۱۸	استیک اسید	ZnBr ₂ (100)	١٠
१٢	۴	١١٨	استیک اسید	ZnBr ₂ (50)))
۶۸	۴	١١٨	استیک اسید	ZnBr ₂ (30)	١٢
٣.	۴	۱۱۸	استیک اسید	-	١٣
۳۷	۴	١١٨	استیک اسید	H ₂ SO ₄ (100)	114

جدول ۱_ بررسی اثر کاتالیست، حلال و دما بر روی واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز-آلدر ترکیبهای ۹a با ۱۰a.

* بازده جداسازی شده

و آلکنهای حدواسط را می سازد که غیر قابل جداسازی می باشند. حدواسط آلکنی دو اسکلت هترو دی انی را به وجود می آورد، بنابراین دو مسیر برای انجام واکنش هترو دیلز – آلدر امکانپذیر است: مسیر a: گروه کربونیل لاکتون (حدواسط ۱۲) جزئی از هترو دی ان بوده و پس از واکنش هترو دیلز – آلدر منجر به تولید فراورده ی ۱۳ شود. فراورده ی ۱۳ در این واکنش ها مشاهده نشد. مسیر b: در این حالت گروه کربونیل کتون جزئی از هترو دی ان بوده و وارد واکنش هترو دیلز – آلدر با پیوند دوگانه مزدوج با آمید که خود با کاتالیز گر ZnBr فعال شده است، شود. فضاگزینی فراورده پایانی وابسته به جهت دهی اندو و اگزوی دی ان دوست در حالت گذار می باشد. فراورده ی ترانس ۱۵ از یک حالت گذار اگزو عبور می کند (مسیر b، حدواسط ۱۴)،

در حالی که فراوردهی سیس **۱۱** از حدواسط اندو عبور می کند (مسیر b، حدواسط **۱۶**).

ساختار فراوردههای **۱۹-۱۱** بر پایه دادههای طیفی ¹³CNMR¹, ¹HNMR) و همچنین آنالیز طیف (HRMS) بهدست آمده است. کربونیل کتونی (بخش کرومن) فراورده **۱۳** (مسیر a) در ¹³CNMR میبایست در بازهی کرومن) فراورده **۱۳** (مسیر b) در ¹³CNMR میبایست در بازه در بازه ۱۸۰–۱۸۰ ظاهر شود، ولی کربونیل فراورده **۱۱** (مسیر b) در بازه ۱۸۵–۱۸۰ ظاهر شود، ولی کربونیل فراورده دا (مسیر b) در بازه ۱۸۵–۱۸۶ قابل دیدن است که با محل ظاهر شدن کربونیل لاکتونی (۱۶۰–۱۷۰) مطابقت بسیار خوبی دارد. بنابراین وجود کربونیل در فراورده دنهایی در بازه ۱۸۵–۱۶۵ نشاندهنده ی عبور واکنش از مسیر b است. همچنین پیکربندی این ترکیبها

بازده (٪)**	فرآورده	R ²	R ¹	ترکیب ۱۱	شماره
٩٢	١١a	Н	Me	۹а	١
۹۵	۱۱b	Ме	Me	۹а	٢
٩.	110	Н	Et	۹а	٣
	١١d	Ме	Et	۹а	۴
٩٣	ne	Н	Me	٩b	۵
۹۵	١١f	Ме	Me	٩b	۶
٨۵	۱۱g	Н	Et	٩b	Y
۹.	۱۱h	Ме	Et	٩b	۸ <i>ا</i>

جدول ۲ _ واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز-آلدر ترکیبهای ۹ با ۱۰ برای سنتز فرآورده ۱۱ *.

* شرایط واکنش: ترکیب ۹ (۵/۰ میلی مول)، آلدهید ۱۰ (۵/۰ میلی مول)، کاتالیست ZnBr2 (۵/۲۵ میلی مول)، استیک آسید (۵ میلی لیتر) به مدت ۴ ساعت در دمای ۱۱۸ درجه سلسیوس ** بازده جداسازی شده



شکل ۳- مکانیسم پیشنهادی برای سنتز فرآوردههای ۱۱.

 H_a و یک پیک دابلت در ناحیه ppm ۴/۵۷ با ثابت کوپلاژ ۴/۸ هرتز برای H_c است. این دادهها نشان می دهد که H_c و H_c نسبت به هم دارای حالت سیس، و H_a با H_b دارای حالت ترانس می باشند. در همه ترکیبهای سنتز شده، رابطه فضائی هیدروژنها همانند، و واکنشها از مسیر b به صورت به طور کامل ناحیه گزین و فضاگزین منجر به تولید فرآوردههای **۱۱** می شوند (شکل ۳). با ثابت کوپلاژ اتم های هیدروژن مربوط و مقایسه مستقیم با اطلاعات موجود در متون علمی شیمی بهدست آمده است [۴۵–۳۱]. برای نمونه پیکهای شاخص در HNMR^۱ برای ترکیب **۱۱b** شامل یک پیک دابلت دابلت در ناحیه ۲/۸۷ ppm با ثابتهای کوپلاژ ۱۰/۴ و ۴/۹ هرتز برای H_b، یک پیک دابلت کوارتت در ناحیه ۴/۳۱ ppm با ثابتهای کوپلاژ ۱۰/۶ و ۲/۶ هرتز برای

نتيجه گيري

در این مقاله با استفاده از کاتالیست ZnBr₂، هتروسیکلهای جدید چند حلقهای دارای اسکلتهای ۴،۳ ـ دیهیدروکینولون متصل به کومارین یا آلفا ـ پیرون با واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز _ آلدر در حلال استیک اسید با بازده بسیار خوب در یک مرحله سنتز شدند. تمامی فراوردهها بهصورت به طور کامل ناحیه گزین و با فضاگزینی سیس در زمان ۴ ساعت تولید شدند که نشان میدهد واکنش پیاپی ناوناگل هترو دیلز _ آلدر روشی 🔹 صمیمانه تشکر مینمایند. بسیار کارامد برای سنتز هتروسیکلهای چند حلقهای دارای اسکلتهای مهم دارویی است. ترکیبهای نوین ساخته شده تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۸٫۲۱ ؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰٫۳

بسیار مورد توجه بوده و می توانند عامل تغییرهای مهمی در ویژگیهای دارویی اسکلتهای کومارینی و۴،۳-دی هیدرو کینولونی شده و باعث به وجود آمدن دسته نوینی از ترکیبهای فعال زیستی و دارویی شوند.

قدرداني

نویسندگان مقاله از حمایتهای گروه شیمی دانشگاه قم

مراجع

- [1] Murray R.D.H., "Naturally Occurring Plant Coumarins, In Fortschritte der Chemie Organischer Naturstoffe, Progress in the Chemistry of Organic Natural Products", (pp. 83-316), Springer Vienna (1991).
- [2] Thornes R.D., O'Kennedy R., Thornes R.D., "Coumarins: Biology, Applications and Mode of Action", Jone Wiley and Sons, Inc., (1997).
- [3] Shaabani A., Ghadari R., Rezayan A.H., Synthesis of Functionalized Coumarins, Iran. J. Chem. Chem. Eng. (IJCCE), 30(4): 19-22 (2011).
- [4] Maeda M., "Laser Dyes: Properties of Organic Compounds for Dye Lasers", Academic Press (1982).
- [5] Kotharkar S.A., Bahekar S.S., Shinde D.B., Chlorosulfonic Acid-Catalysed One-Pot Synthesis of Coumarin, Mendeleev Commun., 16: 241-242 (2006).
- [6] Lanoot B., Vancanneyt M., Cleenwerck I., Wang L., Li W., Liu Z., Swings J., The Search for Synonyms Among Streptomycetes by Using SDS-PAGE of Whole-Cell Proteins. Emendation of the Species Streptomyces aurantiacus, Streptomyces Cacaoi Subsp. Cacao, Streptomyces Caeruleus And Streptomyces Violaceus, Int. J. Syst. Evol. Microbial., 52: 823-829 (2002).
- [7] Chaturvedula V.S.P., Schilling J.K., Kingston D.G.I., New Cytotoxic Coumarins and Prenylated Benzophenone Derivatives from the Bark of Ochrocarpos Punctatus from the Madagascar Rainforest, J. Nat. Prod. 65: 965-972 (2002).
- [8] Flavin M.T., Rizzo J.D., Khilevich A., Kucherenko A., Sheinkman A.K., Vilaychack V., Lin L., Chen W., Greenwood E.M., Pengsuparp T., Pezzuto J.M., Synthesis, Chromatographic Resolution, and Anti-Human Immunodeficiency Virus Activity of (±)-Calanolide A and Its Enantiomers, J. Med. Chem., 39: 1303-1313 (1996).

- [9] Seitz W., Geneste H., Backfisch G., Delzer J., Graef C., Hornberger W., Kling A., Subkowski T., Zimmermann N., Design and Synthesis of Novel Potent and Selective Integrin α v β 3 Antagonists—Novel Synthetic Routes to Isoquinolinone, Benzoxazinone, and Quinazolinone Acetates, *Bioorg. Med. Chem. Lett.*, 18: 527-531 (2008).
- [10] Guthrie D.B., Geib S.J., Curran D.P., Synthesis of Highly Enantioenriched 3, 4-dihydroquinolin 2-ones by 6-exo-trig Radical Cyclizations of Axially Chiral α-halo-ortho-alkenyl Anilides,
 J. Am. Chem. Soc., 131: 15492-15500 (2009).
- [11] Wang H., Sun B., Yang J., Wang J., Mao P., Yang L., Mai W., The synthesis of 3, 4-disubstituted Dihydroquinolin-2 (1H)-one under Metal-Free Conditions in Aqueous Solution, *J. Chem. Res.*, 38: 542-545 (2014).
- [12] Morita S., Irie Y., Saitoh Y., Kohri H., Evaluation of a New Beta-Adrenergic Blocking Agent, Carteolol, Based on Metabolic Responses in rats—I: Blockade in vivo of Epinephrineand Isoproterenol-Induced Alterations of Blood Concentrations of Carbohydrate and Lipid Intermediary Metabolites, *Biochem. Pharmacol.*, 25: 1837-1842 (1976).
- [13] Nishi T., Tabusa F., Tanaka T., Shimizu T., Kanbe T., Kimura Y., Nakagava K., Studies on 2-Oxoquinoline Derivatives as Blood Platelet Aggregation Inhibitors. II. 6-[3-(1-cyclohexyl-5-tetrazolyl) propoxy]-1, 2-dihydro-2-oxoquinoline and Related Compounds, *Chem. Pharm. Bull.*, 31: 1151-1157 (1983).
- [14] Semba J., Watanabe A., Kito S., Toru M., Behavioural and Neurochemical Effects of OPC-14597, A Novel Antipsychotic Drug, on Dopaminergic Mechanisms in Rat Brain, *Neuropharmacology*, 34: 785-791 (1995).
- [15] Joseph B., Darro F., Béhard A., Lesur B., Collignon F., Decaestecker C., Frydman A., Guillaumet G., Kiss R., 3-Aryl-2-Quinolone Derivatives: Synthesis and Characterization of in *Vitro* and in Vivo Antitumor Effects with Emphasis on a New Therapeutical Target Connected with Cell Migration, *J. Med. Chem.*, **45**: 2543-2555 (2002).
- [16] Nishi T., Tabusa F., Tanaka T., Shimizu T., Nakagawa K., Studies on 2-Oxoquinoline Derivatives as Blood Platelet Aggregation Inhibitors. IV. Synthesis and Biological Activity of the Metabolites of 6-[4-(1-cyclohexyl-1H-5-tetrazolyl) butoxy]-2-oxo-1, 2, 3, 4tetrahydroquinoline (OPC-13013), *Chem. Pharm. Bull.*, **33**: 1140-1147 (1985).
- [17] Huang L.J., Hsieh M.C., Teng C.M., Lee K.H., Kuo S.C., Synthesis and antiplatelet activity of phenyl quinolones, *Biorg. Med. Chem.*, 6: 1657-1662 (1998).
- [18] Suzuki M., Ohuchi Y., Asanuma H., Kaneko T., Yokomori S., Ito C., Isobe Y., Muramatsu M., Synthesis and Evaluation of Novel 2-oxo-1, 2-dihydro-3-quinolinecarboxamide Derivatives as Serotonin 5-HT4 Receptor Agonists, *Chem. Pharm. Bull.*, 48: 2003-2008 (2000).
- [19] Li K., Foresee L.N., Tunge J.A., Trifluoroacetic Acid-Mediated Hydroarylation: Synthesis of Dihydrocoumarins and Dihydroquinolones, J. Org. Chem., 70: 2881-2883 (2005).

- [20] Denmark S.E., Venkatraman S., On the Mechanism of the Skraup-Doebner-Von Miller Quinoline Synthesis, J. Org. Chem., 71: 1668-1676 (2006).
- [21] Fujita K.I., Takahashi Y., Owaki M., Yamamoto K., Yamaguchi R., Synthesis of Five-, Six-, and Seven-Membered Ring Lactams by Cp* Rh Complex-Catalyzed Oxidative N-heterocyclization of Amino Alcohols, Org. lett., 6: 2785-2788 (2004).
- [22] Binot G., Zard S.Z., Access to 4-substituted 3, 4-dihydroquinolin-2 (1H)-ones by an Unusual Radical Cyclisation of a Secondary Amide, *Tetrahedron Lett.*, 46: 7503-7506 (2005).
- [23] Akritopoulou-Zanze I., Whitehead A., Waters J.E., Henry R.F., Djuric S.W., Synthesis of Substituted 3, 4-dihydroquinolin-2 (1H)-one Derivatives by Sequential Ugi/acrylanilide [6π]-Photocyclizations, *Tetrahedron Lett.*, 48: 3549-3552 (2007).
- [24] Horn J., Li H.Y., Marsden S.P., Nelson A., Shearer R.J., Campbell A.J., House D., Weingarten G.G., Convergent Synthesis of Dihydroquinolones from o-aminoarylboronates, *Tetrahedron*, 65: 9002-9007 (2009).
- [25] Mishra S., Singh P., Hybrid Molecules: The Privileged Scaffolds for Various Pharmaceuticals, *Eur. J. Med. Chem.*, **124**: 500-536 (2016).
- [26] Sangani C.B., Makawana J.A., Zhang X., Teraiya S.B., Lin L., Zhu H.L., Design, Synthesis and Molecular Modeling of Pyrazole–Quinoline–Pyridine Hybrids as a New Class of Antimicrobial and Anticancer Agents, *Eur. J. Med. Chem.*, **76**: 549-557 (2014).
- [27] Wang H.K., Bastow K.F., Cosentino L.M., Lee K.H., Antitumor Agents. 166. Synthesis and Biological Evaluation of 5, 6, 7, 8-substituted-2-phenylthiochromen-4-ones, *J. Med. Chem.*, 39: 1975-1980 (1996).
- [28] Ho T.L., Kung L.R., Chein R.J., Total Synthesis of (±)-2-Isocyanoallopupukeanane, J. Org. Chem., 65: 5774-5779 (2000).
- [29] Amos D.T., Renslo A.R., Danheiser R.L., Intramolecular [4+ 2] Cycloadditions of Iminoacetonitriles: A New Class of Azadienophiles for Hetero Diels– Alder Reactions, J. Am. Chem. Soc., 125: 4970-4971 (2003).
- [30] Tanaka N., Suzuki T., Hosoya Y., Nakada M., Synthetic Studies on (-)-FR182877: Construction of the ABCD Ring System via the Intramolecular Cycloadditions (2), *Tetrahedron Lett.*, 48: 6488-6492 (2007).
- [31] Majumdar K.C., Taher A., Ray K., Domino-Knoevenagel-hetero-Diels-Alder Reactions: An Efficient One-Step Synthesis of Indole-Annulated Thiopyranobenzopyran Derivatives, *Tetrahedron Lett.*, 50: 3889-3891 (2009).
- [32] Devi I., Bhuyan P.J., Stereoselective Intramolecular Hetero Diels–Alder reactions of 1-oxa-1, 3-Butadienes: A Novel Approach for the Synthesis of Complex Annulated Uracils, *Tetrahedron Lett.*, 45: 7727-7728 (2004).
- [33] Snider B.B., Lu Q., Total Synthesis of (±)-leporin A, J. Org. Chem., 61: 2839-2844 (1996).

- [34] Tietze L.F., Rackelmann N., Domino Reactions in the Synthesis of Heterocyclic Natural Products and Analogs, *Pure Appl. Chem.*, 76: 1967-1983 (2004).
- [35] Tietze L.F., Modi A., Multicomponent Domino Reactions for the Synthesis of Biologically Active Natural Products and Drugs, *Med. Res. Rev.*, **20**: 304-322 (2000).
- [36] Tietze L.F., Ott C., Gerke K., Buback M., The First Example of an Increase in the Enantioselectivity of a Chemical Reaction in the Presence of a Chiral Lewis Acid Under High Pressure, Angew. Chem. Int. Ed. Engl., 32: 1485-1486 (1993).
- [37] Khoshkholgh M.J., Balalaie S., Gleiter R., Rominger F., Intramolecular Hetero-Diels–Alder Reaction of 1-oxa-1, 3-butadienes with Terminal Acetylenes in Aqueous Media Using CuI, *Tetrahedron*, 64: 10924-10929 (2008).
- [38] Khoshkholgh M.J., Balalaie S., Bijanzadeh H.R., Gross J.H., Copper (I) Iodide Catalyzed Domino Knoevenagel Hetero-Diels-Alder Reaction of Terminal Acetylenes: Synthesis of Pyrano [2, 3-c] pyrazoles, *Synlett*, 55-58 (2009).
- [39] Khoshkholgh M.J., Lotfi M., Balalaie S., Rominger F., Efficient Synthesis of Pyrano [2, 3-c] Coumarins Via Intramolecular Domino Knoevenagel Hetero-Diels–Alder Reactions, *Tetrahedron*, 65: 4228-4234 (2009).
- [40] Moghaddam F.M., Kiamehr M., Khodabakhshi M.R., Mirjafary Z., Fathi S., Saeidian H., A New Domino Knoevenagel-hetero-Diels–Alder Reaction: An Efficient Catalyst-Free Synthesis of Novel Thiochromone-Annulated Thiopyranocoumarin Derivatives in Aqueous Medium, *Tetrahedron*, 66: 8615-8622 (2010).
- [41] Moghaddam F.M., Kiamehr M., Taheri S., Mirjafary Z., Synthesis of Novel Polycyclic Indole-Annulated Thiopyranocoumarin Derivatives via Domino Knoevenagel–Hetero- Diels–Alder Reaction in Aqueous Media, *Helv. Chim. Acta.*, 93: 964-973 (2010).
- [42] Ghandi M., Mohammadimehr E., Sadeghzadeh M., Bozcheloei A.H., Efficient Access to Novel Hexahydro-chromene and Tetrahydro-pyrano [2, 3-d] Pyrimidine-annulated Benzo-δ-sultones *Via* a Domino Knöevenagel-hetero-Diels–Alder Reaction in Water, *Tetrahedron*, 67: 8484-8491 (2011).
- [43] Ghandi M., Nazeri M.T., Kubicki M., An Efficient One-Pot, Regio-and Stereoselective Synthesis of Novel Pentacyclic-Fused Pyrano [3, 2, c] Chromenone or Quinolinone Benzosultone Derivatives in Water, *Tetrahedron*, 69: 4979-4989 (2013).
- [44] Ghandi M., Sheibani S., Sadeghzadeh M., Daha F.J., Kubicki M., Synthesis of Novel Tetra-and Pentacyclic Benzosultam Scaffolds *Via* Domino Knoevenagel hetero-Diels–Alder Reactions in Water, *J. Iran. Chem. Soc.*, **10**: 1057-1065 (2013).
- [45] Kiamehr M., Alipour B., Mohammadkhani L., Jafari B., Langer P., ZnBr₂ Catalyzed Domino Knoevenagel-hetero-Diels–Alder reaction: An Efficient Route to Polycyclic Thiopyranoindol Annulated [3, 4-c] quinolone derivatives, *Tetrahedron*, **73**: 3040-3047 (2017).
- [46] Apple I.A., Meth-Cohn O., 2-Aminobenzaldehydes from Quinolinium Salts and Alkaline Hydrogen Peroxide, Arkivoc, 6: 4-14 (2002).